

Збірник питань-відповідей НА ТЕМУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

**Співфінансується
Європейським Союзом**

Публікацію підготовлено за підтримки Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» в рамках спільної ініціативи «Вступаємо в ЄС разом». Матеріал представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу чи Міжнародного фонду «Відродження».

Міжнародний фонд «Відродження» – одна з найбільших благодійних фондаций в Україні, що з 1990-го року допомагає розвивати в Україні Відкрите Суспільство на основі цінностей свободи, поваги прав людини і демократії. За час своєї діяльності Фонд підтримав понад 20 тисяч проєктів на суму понад 365 мільйонів доларів США.

Сайт: www.irf.ua

Facebook: [www.fb.com/irf.ukraine](https://www.facebook.com/irf.ukraine)

Європейський Союз – це економічний і політичний союз 27 європейських країн. Він заснований на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема прав осіб, що належать до меншин. ЄС діє на глобальному рівні для сприяння сталому розвитку суспільств, довкілля та економік, щоб кожен міг отримати з цього користь.

Збірник питань-відповідей на тему екологічної євроінтеграції

1. Які директиви та регламенти включає Розділ 27 «Довкілля та зміна клімату» переговорної рамки?

1) Імплементация актів права Європейського Союзу (acquis ЄС), що стосуються Орхуської конвенції: Директиви Європейського Парламенту і Ради 2003/35/ЄС від 26 травня 2003 р. про забезпечення участі громадськості у підготовці окремих планів та програм, що стосуються навколишнього середовища, та внесення змін і доповнень до Директив Ради 85/337/ЄЕС та 96/61/ЄС про участь громадськості та доступ до правосуддя; Директиви Європейського Парламенту і Ради 2003/4/ЄС від 28 січня 2003 р. про доступ громадськості до екологічної інформації та про скасування Директиви Ради 90/313/ЄЕС

2) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/1203 про кримінально-правову охорону довкілля, яка замінює Директиви 2008/99/ЄС та 2009/123/ЄС

3) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2004/35/ЄС від 21 квітня 2004 р. про екологічну відповідальність за запобігання та усунення екологічної шкоди.

4) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/2881 від 23 жовтня 2024 р. про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи (перероблена)

5) Імплементация Імплементацийного рішення Комісії від 12 грудня 2011 року, що встановлює правила для Директив Європейського Парламенту і Ради 2004/107/ЄС та 2008/50/ЄС щодо взаємного обміну інформацією та звітності про якість атмосферного повітря (повідомлено під документом С(2011) 9068) (2011/850/ЄС)

6) Імплементация: Директиви Європейського Парламенту і Ради 2008/50/ЄС від 21 травня 2008 р. про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи, зі змінами, внесеними Директивою Комісії (ЄС) 2015/1480

Директиви Європейського Парламенту і Ради 2004/107/ЄС від 15 грудня 2004 р. щодо миш'яку, кадмію, ртуті, нікелю та поліциклічних ароматичних вуглеводнів в атмосферному повітрі, зі змінами, внесеними Регламентом (ЄС) 219/2009 та Директивою Комісії (ЄС) 2015/1480

7) Забезпечення якості, точності та простежуваності вимірювань під час здійснення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря

8) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/2284 від 14 грудня 2016 р. про скорочення національних викидів певних атмосферних забруднюючих речовин, яка змінює Директиву 2003/35/ЄС та скасовує Директиву 2001/81/ЄС

9) Імплементация регламентів ЄС у сфері перевезення, експорту та імпорту відвантаження відходів (із змінами) CELEX: 32006R1013; CELEX: 32007R1418; CELEX: 32024R1157

10) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2011/65/ЄС від 8 червня 2011 р. про обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні CELEX: 32011L0065

11) Імплементация директив та регламентів ЄС у сфері управління відходами, зокрема про батареї і акумулятори та про відходи батарей і акумуляторів, про відходи видобувних

галузей, про транспортні засоби, зняті з експлуатації, про пакування та відходи пакування, а також щодо зменшення впливу деяких пластикових виробів на навколишнє середовище CELEX: 32008L0098; CELEX: 32006L0066; CELEX: 32023R1542; CELEX: 32006L0021; CELEX: 32000L0053; CELEX: 31994L0062; CELEX: 32025R0040; CELEX: 32019L0904; CELEX: 31999L0031; CELEX: 32012L0019; CELEX: 52018DC0028

12) Імплементация Директиви Ради 86/278/ЄЕС від 12 червня 1986 р. про захист довкілля, та зокрема ґрунту у випадку використання осаду стічних вод у сільському господарстві, зі змінами, внесеними Директивою 91/692/ЄЕС та Регламентами (ЄС) 807/2003 та (ЄС) 219/2009, а також Рішенням Ради 95/1/ЄС CELEX: 31986L0278

13) Імплементация Повідомлення Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Європейського економічно соціального Комітету та Комітету регіонів Новий план дій щодо циркулярної економіки для чистішої та конкурентоспроможнішої Європи CELEX: 52020DC0098

14) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2020/2184 від 16 грудня 2020 р. про якість води, призначеної для споживання людиною (нова редакція) CELEX: 32020L2184

15) Імплементация Директиви Ради 91/676/ЄЕС від 12 грудня 1991 р. про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел CELEX: 31991L0676

16) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2000/60/ЄС від 23 жовтня 2000 р. про встановлення рамок дій Співтовариства у сфері водної політики CELEX: 32000L0060 Імплементация Директиви Комісії 2009/90/ЄС від 31 липня 2009 року, що встановлює, відповідно до Директиви Європейського Парламенту і Ради 2000/60/ЄС, технічні специфікації для хімічного аналізу та моніторингу стану води CELEX: 32009L0090

17) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2006/7/ЄС від 15 лютого 2006 р. щодо управління якістю води для купання та скасування Директиви 76/160/ЄЕС

18) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2006/118/ЄС від 12 грудня 2006 р. про захист підземних вод від забруднення та виснаження з урахуванням нових законодавчих пропозицій ЄК CELEX: 32006L0118; CELEX: 52022PC0540

19) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2008/56/ЄС від 17 червня 2008 р. про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері екологічної політики щодо морського середовища (Рамкова директива про морську стратегію) CELEX: 32008L0056 Імплементация Директиви Комісії (ЄС) 2017/845 від 17 травня 2017 р. про внесення змін до Директиви Європейського Парламенту і Ради 2008/56/ЄС щодо орієнтовних переліків елементів, які мають бути враховані під час підготовки морських стратегій. CELEX: 32017L0845

20) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2008/105/ЄС від 16 грудня 2008 р. про встановлення екологічних нормативів якості у сфері водної політики, що вносить зміни та скасовує Директиви Ради 82/176/ЄЕС, 83/513/ЄЕС, 84/156/ЄЕС, 84/491/ЄЕС, 86/280/ЄЕС та вносить зміни до Директиви Європейського Парламенту і Ради 2000/60/ЄС CELEX: 32008L0105

- 21) Імплементация Директиви Ради 91/271/ЄЕС від 21 травня 1991 р. про очистку міських стічних вод (із змінами) CELEX: 31991L0271
- 22) Імплементация Імплементацийного рішення Комісії від 26 червня 2014 р. щодо форматів звітування про національні програми з імплементации Директиви Ради 91/271/ЄЕС (нотифіковано відповідно до документа С(2014) 4208) (2014/431/ЄС). CELEX: 32014D0431
- 23) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/3019 від 27 листопада 2024 р. про очищення міських стічних вод (нова редакція) CELEX: 32024L3019
- 24) Імплементация Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2020/741 від 25 травня 2020 р. про мінімальні вимоги щодо повторного використання води. CELEX: 32020R0741
- 25) Імплементация окремих регламентів ЄС у сфері захисту видів дикої фауни і флори, а також імплементацийних регламентів, що їх доповнюють CELEX: 31997R0338; CELEX: 32006R0865; CELEX: 32012R0792; CELEX: 32025R0006; CELEX: 32025R0130
- 26) Імплементация Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 1007/2009 від 16 вересня 2009 р. про торгівлю продукцією з тюленів CELEX: 32009R1007 Імплементация Регламенту Комісії (ЄС) 737/2010 від 10 серпня 2010 року, що встановлює детальні правила імплементации Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 1007/2009 про торгівлю продукцією з тюленів CELEX: 32010R0737
- 27) Імплементация Регламенту Ради (ЄЕС) 3254/91 від 4 листопада 1991 р. про заборону використання в межах Співтовариства капканів та ввезення до Співтовариства шкурок та продукції, яку виготовлено з певних видів диких тварин, з тих країн, де лов таких тварин здійснюється із застосуванням капканів або методів вилову, які не відповідають стандартам гуманних методів вилову тварин та його імплементация CELEX: 31991R3254
- 28) Імплементация: Регламенту Ради (ЄС) 2173/2005 від 20 грудня 2005 р. про встановлення системи ліцензування FLEGT для імпорту деревини до Європейського Співтовариства CELEX: 32005R2173 Регламенту Комісії (ЄС) 1024/2008 від 17 жовтня 2008 р. про встановлення детальних заходів з імплементации Регламенту Ради (ЄС) 2173/2005 про встановлення системи ліцензування FLEGT для імпорту деревини до Європейського Співтовариства CELEX: 32008R1024
- 29) Імплементация Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/1991 від 24 червня 2024 р. про відновлення природи та внесення змін до Регламенту (ЄС) 2022/869 CELEX: 32024R1991
- 30) Імплементация Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2023/1115 від 31 травня 2023 р. про розміщення на ринку Союзу та експорт із Союзу певної сировини та товарів, пов'язаних зі знелісненням та погіршенням стану лісів та про скасування Регламенту (ЄС) 995/2010 CELEX: 32023R1115
- 31) Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 995/2010 від 20 жовтня 2010 р., яким встановлюються зобов'язання операторів, які розміщують деревину та товари з деревини на ринку з урахуванням імплементацийного та делегованого регламентів CELEX: 32010R0995; CELEX: 32012R0607; CELEX: 32012R0363

- 32) Імплементція Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 1143/2014 від 22 жовтня 2014 р. про попередження та управління інтродукцією та поширенням інвазійних чужорідних видів CELEX: 32014R1143
- 33) Імплементція Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 511/2014 від 16 квітня 2014 р. про заходи щодо дотримання для користувачів Нагойського протоколу про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигод, що виникають від їх використання в Союзі CELEX: 32014R0511
- 34) Імплементція Директиви Європейського Парламенту і Ради 2010/63/ЄС від 22 вересня 2010 р. про захист тварин, які використовуються в наукових цілях CELEX: 32010L0063
- 35) Директиви Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 р. про збереження природних середовищ існування та дикої фауни і флори CELEX: 31992L0043; Директиви Європейського Парламенту і Ради 2009/147/ЄС від 30 листопада
- 36) Імплементція Директиви Ради 1999/22/ЄС від 29 березня 1999 р. щодо утримання диких тварин у зоопарках CELEX: 31999L0022
- 37) Імплементція Директиви Ради від 28 березня 1983 р. про імпорт у держави-члени шкур окремих тюленят та продукції з них (83/129/ЄЕС) CELEX: 31983L0129
- 38) Імплементція: Регламенту (ЄС) 1272/2008 від 16 грудня 2008 р. про класифікацію, маркування та упаковку речовин і сумішей, внесення змін та про скасування Директив 67/548/ЄЕС та 1999/45/ЄС та про внесення змін до Регламенту (ЄС) 1907/2006 CELEX: 32008R1272; Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/2865 від 23 жовтня 2024 р. про внесення змін до Регламенту (ЄС) 1272/2008 про класифікацію, маркування та упаковку речовин та сумішей. CELEX: 32024R2865
- 39) Директиви Ради 96/59/ЄС від 16 вересня 1996 р. щодо видалення поліхлорованих біфенілів та поліхлорованих терфенілів (ПХБ/ПХТ) CELEX: 31996L0059
- 40) Імплементція Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/1021 від 20 червня 2019 р. про стійкі органічні забруднювачі CELEX: 32019R1021
- 41) Імплементція Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 649/2012 від 4 липня 2012 р. щодо експорту та імпорту небезпечних хімічних речовин. CELEX: 32012R0649
- 42) Імплементція Регламенту (ЄС) 528/2012 Європейського Парламенту і Ради від 22 травня 2012 р. щодо надання на ринку та використання біоцидних засобів CELEX: 32012R0528
- 43) Забезпечення інституційної спроможності для державного нагляду за виконанням вимог ЄС у сфері хімічних речовин, у тому числі з урахуванням Регламенту (ЄС) 1907/2006 від 18 грудня 2006 р. про реєстрацію, оцінку, авторизацію та обмеження хімічних речовин (REACH), яким засновується Європейське агентство хімічних речовин, внесення змін до Директиви 1999/45/ЄС та скасування Регламенту Ради (ЄЕС) 793/93 і Регламенту Комісії (ЄС) 1488/94, а також Директиви Ради 76/769/ЄЕС і Директив Комісії 91/155/ЄЕС, 93/67/ЄЕС, 93/105/ЄС та 2000/21/ЄС CELEX: 32006R1907
- 44) Імплементція Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 1221/2009 від 25 листопада 2009 р. про добровільну участь організацій у схемі екологічного менеджменту

та аудиту Співтовариства (EMAS), що скасовує Регламент (ЄС) 761/2001 та Рішення Комісії 2001/681/ЄС та 2006/193/ЄС CELEX: 32009R1221; CELEX: 32023D2463; CELEX: 32011D0832

45) Імплементация Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/1244 від 24 квітня 2024 р. про звітування про екологічні дані з промислових установок, створення Порталу промислових викидів та скасування Регламенту (ЄС) 166/2006 CELEX: 32024R1244

46) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2010/75/ЄС від 24 листопада 2010 р. Про промислові викиди (інтегрований підхід до запобігання забрудненню та його контролю) (із змінами) CELEX: 32010L0075; CELEX: 32024L1785

47) Імплементация Директиви Ради 87/217/ЄЕС від 19 березня 1987 р. про попередження та зменшення забруднення довкілля азбестом CELEX: 31987L0217

48) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/2193 від 25 листопада 2015 р. про обмеження викидів певних забруднюючих речовин в атмосферу від середніх спалювальних установок CELEX: 32015L2193

49) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 94/63/ЄС від 20 грудня 1994 р. про контроль викидів летких органічних сполук (ЛОС), що утворюються в результаті зберігання бензину та його розподілу від терміналів до автозаправних станцій CELEX: 31994L0063 Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2009/126/ЄС від 21 жовтня 2009 р. про другий етап рекуперації парів бензину під час заправки автомобілів на автозаправних станціях (скорочено PVR II) CELEX: 32009L0126

50) Імплементация Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2017/852 від 17 травня 2017 р. про ртуть і скасування Регламенту (ЄС) № 1102/2008 CELEX: 32017R0852

51) Регламент Європейського Парламенту та Комісії (ЄС) 66/2010 від 25 листопада 2009 р. про екомаркування ЄС CELEX: 32010R0066

52) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2004/42/ЄС від 21 квітня 2004 р. про обмеження викидів летких органічних сполук через використання органічних розчинників у певних фарбах і лаках та продуктах повторної обробки автомобілів і про внесення змін до Директиви 1999/13 CELEX: 32004L0042

53) Імплементация Директиви Європейського Парламенту і Ради 2002/49/ЄС від 25 червня 2002 р. про оцінку та управління шумом у довкіллі, зміненої Регламентом (ЄС) 1137/2008 CELEX: 32002L0049

54) Імплементация Рішення Європейського Парламенту і Ради 1313/2013/ЄС від 17 грудня 2013 р. про Механізм цивільного захисту Союзу CELEX: 32013D1313

55) Імплементация Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2021/1119 від 30 червня 2021 року, який встановлює рамки для досягнення кліматичної нейтральності та вносить зміни до Регламентів (ЄС) 401/2009 та (ЄС) 2018/1999 («Європейський кліматичний закон») CELEX: 32021R1119

56) Імплементация: Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/1999 від 11 грудня 2018 р. щодо управління Енергетичним союзом та кліматичними діями, яким вносяться зміни до Регламентів Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 663/2009 та

715/2009, Директив Європейського Парламенту і Ради 94/22/ЄС, 98/70/ЄС, 2009/31/ЄС, 2009/73/ЄС, 2010/31/ЄС, 2012/27/ЄС та 2013/30/ЄС, Директив Ради 2009/119/ЄС та (ЄС) 2015/652, а також скасовується Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 525/2013 CELEX: 32018R1999; Делегованого регламенту Комісії (ЄС) 2020/1044 від 8 травня 2020 року, що доповнює Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/1999 щодо значень потенціалу глобального потепління та інвентаризаційних настанов, а також щодо системи інвентаризації Союзу, і яким скасовується Делегований регламент Комісії (ЄС) 666/2014 CELEX: 32020R1044; Імплементативного регламенту Комісії (ЄС) 2020/1208 від 7 серпня 2020 р. щодо структури, формату, процесів подання та перегляду інформації, яку подають держави-члени відповідно до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/1999, та яким скасовується Виконавчий регламент Комісії (ЄС) 749/2014 CELEX: 32020R1208; Імплементативного регламенту Комісії (ЄС) 2022/2299 від 15 листопада 2022 р., яким встановлюються правила застосування Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/1999 щодо структури, формату, технічних деталей та процесу підготовки інтегрованих національних звітів про прогрес у сфері енергетики та клімату CELEX: 32022R2299

57) Імплементативна Директива Європейського Парламенту і Ради 1999/94/ЄС від 13 грудня 1999 р. щодо доступності інформації для споживачів про економію палива та викиди CO₂ у зв'язку з продажем нових легкових автомобілів CELEX: 31999L0094

58) Імплементативні окремих директив та регламентів ЄС у сфері обов'язкового річного скорочення викидів парникових газів державами-членами з 2021 року до 2030 року, встановлення щорічних асигнувань на викиди, функціонування реєстру Союзу та визначення сум, що відповідають перевиконанню CELEX: 32018R0842; CELEX: 32023R0857; CELEX: 32020D2126; CELEX: 32019R1122; CELEX: 32023D0863

59) Імплементативний Регламент (ЄС) 2023/955 про створення соціального кліматичного фонду та внесення змін до Регламенту (ЄС) 2021/1060 CELEX: 32023R0955

60) Імплементативні окремих актів права Європейського Союзу у сфері встановлення схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів у межах Союзу, створення та функціонування резерву стабільності ринку, а також механізму коригування на кордоні вуглецю CELEX: 32003L0087; CELEX: 32005D0381; CELEX: 32006D0780; CELEX: 32009D0450; CELEX: 32009R0748; CELEX: 32010D0634; CELEX: 32010D0670; CELEX: 32010R0606; CELEX: 32011D0389; CELEX: 32013D0447; CELEX: 32013D0448; CELEX: 32013R0389; CELEX: 32015D1814; CELEX: 32015R0757; CELEX: 32016R1928; CELEX: 32018R2066; CELEX: 32018R2067; CELEX: 32019D0708; CELEX: 32019R0331; CELEX: 32019R0856; CELEX: 32019R1122; CELEX: 32019R1603; CELEX: 32019R1842; CELEX: 32020D2166; CELEX: 32020R1001; CELEX: 32021D0927; CELEX: 32021R0447; CELEX: 32023D2440; CELEX: 32023D2895; CELEX: 32023L0959; CELEX: 32023R0956; CELEX: 32023R2297; CELEX: 32023R2441; CELEX: 32023R2449; CELEX: 32023R2599; CELEX: 32023R2776; CELEX: 32023R2830; CELEX: 32023R2849; CELEX: 32023R2917; CELEX: 32024D0411; CELEX: 32024D05383; CELEX: 32024R0622; CELEX: 32024R1030; CELEX: 32024R1879; CELEX: 32024R2620

61) Імплементативна Директива 2009/31/ЄС від 23 квітня 2009 р. про геологічне зберігання вуглекислого газу та внесення змін до Директиви Ради 85/337/ЄЕС, Директив Європейського Парламенту і Ради 2000/60/ЄС, 2001/80/ЄС, 2004/35/ЄС, 2006/12/ЄС, 2008/1/ЄС та Регламенту (ЄС) № 1013/2006 CELEX: 32009L0031

62) Імплементация Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/3012 від 27 листопада 2024 р. про створення рамок сертифікації Союзу для постійного вилучення вуглецю, вуглецевого фермерства та зберігання вуглецю у продуктах CELEX: 32024R3012

63) Імплементация окремих актів права Європейського Союзу у сфері фторованих парникових газів CELEX: 32024R0573; CELEX: 32015R2066; CELEX: 32014R1191; CELEX: 32007R1497; CELEX: 32015R2065; CELEX: 32008R0307; CELEX: 32007R1516; CELEX: 32015R2068; CELEX: 32008R0304; CELEX: 32019R0661; CELEX: 32015R2067; CELEX: 32016R0879; CELEX: 32008R0306; CELEX: 32024R2473; CELEX: 32024R2195; CELEX: 32025R0625; CELEX: 32025R0623; CELEX: 32025R0627; CELEX: 32024R2174; CELEX: 32024R2215

64) Імплементация Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/841 від 30 травня 2018 р. щодо включення викидів і поглинань парникових газів від землекористування, змін у землекористуванні та лісового господарства до кліматично-енергетичної рамки на 2030 рік та про внесення змін до Регламенту (ЄС) 525/2013 і Рішення 529/2013/ЄС CELEX: 32018R0841

65) Імплементация окремих актів права Європейського Союзу у сфері речовин, що руйнують озоновий шар, включно з основними видами використання контрольованих речовин, використанням контрольованих речовин як технологічних агентів та розподілом кількостей контрольованих речовин, дозволених для лабораторного та аналітичного використання CELEX: 32024R0590; CELEX: 32011R0291; CELEX: 32010D0372; CELEX: 32011R0537

66) Імплементация Директиви 98/70/ЄС від 13 жовтня 1998 року, щодо якості бензину та дизельного палива та внесення змін до Директиви Ради 93/12/ЄС CELEX: 31998L0070

67) Імплементация: Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/631 від 17 квітня 2019 року, що встановлює стандарти викидів CO₂ для нових легкових автомобілів та нових легких комерційних транспортних засобів, а також скасовує Регламенти (ЄС) 443/2009 та (ЄС) 510/2011, з урахуванням імплементацийних та делегованих регламентів CELEX: 32019R0631; CELEX: 32021R0392; CELEX: 32011R0063; CELEX: 32013R0114; CELEX: 32023R2767; CELEX: 32012D0100; CELEX: 32012D0099; CELEX: 32023R2867; CELEX: 32023R2866 Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/1242 від 20 червня 2019 року, що встановлює стандарти викидів CO₂ для нових важких транспортних засобів та вносить зміни до Регламентів Європейського Парламенту (ЄС) 595/2009 та (ЄС) 2018/956 та Ради та Директиви Ради 96/53/ЄС з урахуванням імплементацийних та делегованих регламентів CELEX: 32019R1242; CELEX: 32020R1079; CELEX: 32021R1430; CELEX: 32024R1127; CELEX: 32022R1362; CELEX: 32021R0941; CELEX: 32017R2400

68) Імплементация Директиви (ЄС) 2025/2360 Європейського Парламенту та Ради від 12 листопада 2025 року про моніторинг ґрунту та стійкість (Закон про моніторинг ґрунту) CELEX: 32025L2360

69) Імплементация Делегованого Регламенту Комісії (ЄС) 2025/2188 від 19 вересня 2025 року, що доповнює Регламент (ЄС) 2024/1991 Європейського Парламенту та Ради шляхом встановлення науково обґрунтованого методу моніторингу різноманіття запилювачів та популяцій запилювачів CELEX: 32024R1991

2. Загальний прогрес України в реалізації екологічних реформ як складової переговорного процесу щодо членства України в ЄС.

I. Інституційна спроможність

Стан інституційної спроможності України щодо впровадження та забезпечення дотримання екологічного *acquis* ЄС залишається обмеженим і нерівномірним, що зумовлено системними дисбалансами в організації публічного управління на всіх рівнях. На центральному рівні формування та реалізацію екологічної політики здійснює Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, а також низка спеціалізованих органів, зокрема Державна екологічна інспекція України, Державне агентство лісових ресурсів України, Державна служба геології та надр України та Державне агентство водних ресурсів України.

У структурі Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, після низки змін, зрештою передбачені окремі підрозділи, відповідальні за ключові напрямки охорони довкілля: Департамент екологічної оцінки, Департамент природоохоронних територій та біорізноманіття, Відділ формування політики та охорони лісових ресурсів, Управління регулювання рибного господарства, меліорації, водних ресурсів та морських екосистем, Управління з питань зміни клімату, Управління охорони навколишнього природного середовища, запобігання та контролю промислового забруднення, Департамент державної політики у сфері санітарних та фітосанітарних заходів і продовольчої безпеки, Управління регулювання земельних відносин, розвитку державних кадастрів та родючості ґрунтів, Управління природних ресурсів та надрокористування, Управління з питань управління відходами.

Водночас екологічний блок розпорошений між численними департаментами, управліннями та відділами. Така фрагментація може ускладнювати координацію, створювати ризики дублювання та знижує стратегічну цілісність екологічної політики.

Крім того, попри створення доквіллевих структурних підрозділів, у структурі міністерства прослідковується домінування економічних і аграрних функцій, що може призвести до того, що екологічні завдання залишатимуться другорядними.

Особливо проблемним видається охоплення окремих компонентів довкілля. Наприклад, напрямком охорони атмосферного повітря не прослідковується у структурі, як окремий, для нього не передбачено окремої структурної одиниці міністерства. Ймовірно, певні заходи в межах цього блоку здійснюватимуться в частині заходів зменшення промислового забруднення та кліматичної політики, але не в якості самостійної політики. У переважній більшості європейських держав напрямком охорони атмосферного повітря займається окремий структурний підрозділ профільного міністерства. Наприклад, у Міністерстві охорони природи Чехії є Департамент охорони атмосферного повітря, що включає в себе Відділ якості повітря, Відділ джерел спалювання та палива, Відділ технологічних джерел [дж. - архів ЕПЛ].

Відсутність в українському міністерстві такої окремої структурної одиниці може безпосередньо негативно впливати на транспозицію та впровадження доквіллевих директив та регламентів ЄС. Наприклад, це стосується Директиви 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи, Директиви Ради ЄС 1999/30/ЄС від 22 квітня 1999

року щодо граничних значень вмісту діоксиду сірки, діоксиду азоту та оксидів азоту, твердих частинок та свинцю в атмосферному повітрі, Директиви 2000/69/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 листопада 2000 року щодо граничних значень вмісту бензолу та монооксиду вуглецю в атмосферному повітрі, Регламенту (ЄС) 2019/1021 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року про стійкі органічні забруднювачі, тощо. Без окремого департаменту та відповідальних осіб питання охорони атмосферного повітря ризикують залишитися поза увагою міністерства.

Частина ключових довкіллевих функцій міністерства виконується через департаменти (наприклад, Департамент природоохоронних територій та біорізноманіття, Департамент екологічної оцінки), а інші як управління чи відділи (наприклад, Відділ формування політики та охорони лісових ресурсів та Управління з питань управління відходами). Це штучне зниження статусу важливих напрямів об'єктивно послаблює їхню вагу в процесі ухвалення рішень та зменшує ресурсне забезпечення.

Крім того, без здійснення реформи екологічного контролю, надання ДЕІ правоохоронного статусу, створення регіональних підрозділів та впровадження системи відповідальності юридичних осіб, Україна ризикуює залишити значну частину екологічних проблем поза контролем, що призведе до катастрофічних наслідків для довкілля та населення.

У свою чергу, інституційна модель управління лісами характеризується дисбалансом між господарським управлінням і екологічними функціями, зберігаючи ресурсно-комерційний підхід до лісів як джерела сировини. До основних проблем щодо інституційної спроможності Державного агентства лісових ресурсів України слід віднести: поєднання регуляторних, господарських і контрольних функцій у межах однієї структури; слабку природоохоронну і аналітичну спроможність; недооцінку шкоди від рубок та відсутність механізмів її відшкодування; низький рівень прозорості даних про стан лісів; кадрову та фінансову залежність від господарських показників.

Інституційна спроможність Держгеонадр на сьогодні залишається обмеженою та концептуально застарілою, що проявляється у її слабкій інтеграції в стратегічну енергетичну й кліматичну політику, домінуванні вузькоадміністративних функцій над аналітичними та прогнозними, а також відсутності належних механізмів прозорості й підзвітності. Фактична орієнтація служби на видачу дозволів і ведення обліку ресурсів не супроводжується інституційно закріпленим обов'язком оцінювати довгострокові наслідки надкористування, формувати сценарії розвитку мінерально-сировинної бази чи забезпечувати публічну звітність. Додатково ситуацію ускладнює відсутність системного підходу до рекультивациі та управління територіями після завершення видобувних робіт, що свідчить про розрив між задекларованими природоохоронними цілями та реальною функціональною моделлю органу. У підсумку така інституційна конструкція не відповідає сучасним вимогам сталого розвитку та ускладнює ефективне виконання Україною кліматичних і екологічних зобов'язань.

У структурі Держводагентства відсутня належна кількість вузькопрофільних фахівців: гідротехніків, гідрологів, екологів-монітористів, фахівців із ГІС та цифрового управління водними ресурсами. Брак власної операційної спроможності підвищує залежність від підрядних організацій і донорських проєктів, що створює ризик фрагментованості відповідальності й нерівномірності якості виконання. Відсутність чітких протоколів взаємодії з МВС, Держжекоінспекцією, органами місцевого самоврядування у кризових ситуаціях сповільнює ухвалення рішень та знижує ефективність реагування.

Інституційна спроможність ДАЗВ формально є широкою (поєднання регуляторних, управлінських і виконавчих функцій та доступ до ресурсів), однак на практиці обмежується малочисельним штатом, переважанням координаційних функцій над операційними, залежністю від складних процедур погодження та недостатньою технічною експертизою. Це зумовлює низьку здатність до оперативного реагування, ефективного контролю та самостійної реалізації складних проєктів, підвищуючи ризики фрагментації відповідальності й формального, а не практичного виконання покладених завдань.

Відсутність інституційно відокремленого профільного міністерства, фрагментація повноважень між цими органами, їхнє часткове дублювання та наявність прогалів у функціональному розподілі істотно знижують ефективність формування цілісної екологічної політики. Додатковими обмеженнями є кадровий дефіцит, недостатній рівень фінансування та слабка міжвідомча координація, що у сукупності ускладнює належне впровадження та контроль за виконанням екологічного *acquis*.

На обласному рівні ключову роль відіграють обласні військові адміністрації, у структурі яких функціонують переважно департаменти або управління екології та природних ресурсів. Однак інституційна спроможність цих підрозділів є нерівномірною: їхня організаційна модель, чисельність персоналу та фактична укомплектованість суттєво відрізняються між областями і не базуються на уніфікованих критеріях. Це призводить до того, що реалізація екологічної політики на обласному рівні залежить головно від політичної волі керівництва та доступності ресурсів, а не від стабільних інституційних механізмів.

На місцевому рівні реалізацію екологічної політики забезпечують органи місцевого самоврядування (міські, селищні та сільські ради та їхні виконавчі органи). У більшості громад довірливі функції інтегровані до підрозділів, відповідальних за житлово-комунальне господарство або інфраструктуру, що фактично знижує пріоритетність довірливих питань. Обмежені кадрові та аналітичні ресурси, відсутність інституційної автономії довірливих підрозділів і слабка прозорість діяльності зумовлюють переважно реактивний характер екологічного управління на місцях.

Крім того, ефективність впровадження екологічного *acquis* обмежується недостатньою спроможністю фінансових інструментів, зокрема фондів охорони навколишнього природного середовища, які перебувають у розпорядженні як центральних органів виконавчої влади, так і органів місцевого самоврядування. Відсутність прозорих процедур, уніфікованих критеріїв відбору проєктів і системи оцінки їхньої екологічної ефективності знижує їхню роль як стратегічного інструменту екологічної політики.

Для посилення інституційної спроможності необхідні комплексні реформи. На центральному рівні йдеться про необхідність інституційного посилення ролі екологічної політики (зокрема, через відновлення окремого профільного міністерства), вдосконалення координації між Кабінетом Міністрів України та підпорядкованими органами, реформи державного екологічного контролю (включно з прийняттям законопроєкту № 3091), а також перегляд функціональних моделей секторних органів, таких як Державне агентство лісових ресурсів України, Державна служба геології та надр України та Державне агентство водних ресурсів України, із чітким розмежуванням функцій формування політики, її реалізації, контролю за виконанням та господарської діяльності. Необхідним є створення окремого агентства зі збереження біорізноманіття.

На обласному рівні бажаним варіантом реформи є відновлення територіальних управлінь профільного довікільного міністерства. Оптимальним рішенням була б уніфікація структури екологічних підрозділів обласних військових адміністрацій, встановлення мінімальних стандартів кадрового забезпечення, посилення координації з центральними органами виконавчої влади. На місцевому рівні ключовими напрямками є інституційне зміцнення екологічних підрозділів органів місцевого самоврядування через їхнє відокремлення, розвиток кадрового потенціалу, впровадження системного екологічного планування та підвищення прозорості.

Таким чином, інституційна спроможність ключових органів державної влади та місцевого самоврядування залишається недостатньою для повноцінного впровадження екологічного *acquis* ЄС. Її посилення потребує системних, скоординованих і ресурсно забезпечених змін, спрямованих не лише на формальне впровадження законодавства, а й на створення ефективної, спроможної системи екологічного врядування.

Спеціальні антикорупційні механізми, які були б комплексно закріплені саме в межах екологічного *acquis* ЄС, в Україні відсутні. Натомість запобігання та протидія корупції у сфері довкілля здійснюється через загальну систему антикорупційних органів, зокрема через Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру та Вищий антикорупційний суд, які охоплюють усі сфери публічного управління, включно з природокористуванням та охороною довкілля.

Водночас окремі елементи запобігання корупції інтегровані в інструменти оцінки впливу на довкілля, стратегічної екологічної оцінки, систему публічних реєстрів і цифровізацію дозвільних процедур. Вони підвищують прозорість ухвалення рішень та зменшують дискреційні повноваження посадових осіб, однак не утворюють окремої спеціалізованої антикорупційної системи, пов'язаної з екологічним *acquis* ЄС.

II. Оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка

Директиви щодо ОВД та СЕО в Україні формально транспоновані, однак їхнє практичне впровадження залишається певною мірою обмеженим. Хоча передбачено обов'язкове врахування умов, визначених у висновках з ОВД, ці вимоги не завжди реально виконуються. Зокрема це зумовлено запровадженням мораторієм на екологічні перевірки. Внаслідок цього, держава фактично не забезпечує належного контролю за дотриманням умов, визначених у висновках ОВД, навіть у випадках, коли громадськість повідомляє про серйозні порушення.

Зокрема, контрольні повноваження органів у сфері стратегічної екологічної оцінки залишаються недостатньо чітко визначеними, а механізми відповідальності за порушення процедур потребують подальшого вдосконалення. Крім того, існуюча модель державного нагляду, особливо в умовах мораторію на перевірки, обумовленого воєнним станом, не може забезпечити системний контроль за якістю проведення оцінок та дотриманням встановлених вимог.

У секторальному вимірі, особливо в енергетиці, лісовому господарстві, рибальстві та плануванні територій, спостерігаються спроби запровадження відступів від екологічних процедур або їхнього фактичного послаблення через законодавчі ініціативи. Як приклад, законопроект №15040-1 у сфері рибного господарства та аквакультури передбачає суттєве

підвищення порогових значень для обов'язкової ОВД (з 10 до 1000 тонн продукції), що фактично виводить більшість суб'єктів господарювання з-під дії процедури. Пунктом 13 він пропонує практично непомітну, але дуже значну зміну до Закону України "Про оцінку впливу на довкілля". А саме, в абзаці сьомому пункту 2 частини третьої статті 3 цифри «10» пропонується замінити цифрами «1000». Такою зміною порогова величина продуктивності об'єкта інтенсивної аквакультури збільшується у 100 разів. Тобто, якщо чинна редакція вимагає проведення ОВД для інтенсивної аквакультури з продуктивністю 10 тонн на рік і більше, то законопроект пропонує підняти цю планку до 1000 тон, або 1 мільйона кілограм. При цьому жодного пояснення такого підвищення пояснювальна записка до законопроекту не пропонує.

Директива ЄС про ОВД відносить інтенсивні аквакультури до другого переліку видів діяльності, які можуть мати значний вплив на довкілля, чим уповноважує державу самостійно на національному рівні встановити порогові величини, які вимагають проведення ОВД для таких видів діяльності, виходячи із відповідних національних особливостей. Тобто, директива дійсно не встановлює конкретну цифру, але вимагає аби держави, встановлюючи такі порогові величини, керувалися критеріями, наведеними у додатку 3 до директиви про ОВД, які вимагають детальної оцінки параметрів проекту, планованого місця його реалізації та прогнозованих впливів на довкілля.

Натомість, автори законопроекту без жодних обґрунтувань та застосування відповідних критеріїв змінюють порогову величину таким чином, що фактично скасують застосування процедури ОВД для аквакультури. За офіційними даними Держрибагенства за 20251 рік загальне виробництво аквакультури в Україні становить неповних 11 тис тон на рік, при цьому ведеться воно понад 3 тисячами дрібних господарств, жодне із яких і близько не сягає пропонованого у законопроекті порогу.

Отож, такий підхід не відповідає логіці Директиви ЄС про ОВД, яка передбачає встановлення порогів на основі оцінки екологічних ризиків, а не їхнє механічне завищення без належного обґрунтування.

Ілюстративним прикладом проблем практичного застосування процедури ОВД у енергетичному секторі є висновок Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України від 13 лютого 2026 року у справі №8343 щодо будівництва ВЕС на полонині Руна.

Попри визнання планованої діяльності допустимою, аналіз рішення свідчить про неповноту оцінки впливів, оскільки не були належним чином охоплені супутні компоненти проекту (зокрема лінії електропередач, розширення лісових доріг та пов'язані вирубки лісів), які є невід'ємною частиною реалізації ВЕС і мають суттєвий екологічний вплив. Крім того, у межах процедури міністерство значною мірою поклалося на дані, надані замовником, без достатньої перевірки їхньої повноти та достовірності, тоді як надані екологічні умови є надто деталізованими та сформульовані таким чином, що реальний контроль за їхнім виконанням з боку держави та громадськості є практично неможливим.

Щодо участі громадськості, як у процедурі ОВД, так і у СЕО передбачено широкі можливості для подання зауважень та участі в громадських обговореннях. Водночас на практичному рівні існують суттєві бар'єри доступу, зокрема через функціонування електронних реєстрів, доступ до яких часто потребує кваліфікованого електронного підпису, що обмежує можливості участі, особливо для мешканців сільських територій.

Рішення щодо затвердження планів, програм і проектів публікуються в електронних системах, однак їхня реальна доступність і зручність для громадськості залишається недостатньою.

Крім того, рівень фактичної участі громадськості нерідко залишається низьким. Це пов'язано не лише з окремими випадками формального інформування населення, але й із недостатньою зацікавленістю громадян у відповідних процедурах, обмеженою обізнаністю щодо їх значення або складністю сприйняття екологічної інформації. Внаслідок цього потенціал громадської участі як інструменту впливу на прийняття екологічно значущих рішень використовується не повною мірою.

Система підготовки звітів функціонує та забезпечує формальне виконання вимог законодавства. Разом із тим, у частині випадків звіти потребують підвищення аналітичної якості, зокрема щодо оцінки альтернатив, кількісного аналізу впливів і наукового обґрунтування висновків. Перевірка уповноваженими органами здебільшого зосереджується на відповідності структури документів встановленим вимогам, тоді як оцінка достовірності вихідних даних і застосованих методик здійснюється обмежено.

На місцевому рівні та у транскордонному контексті впровадження також є нерівномірним: спостерігаються різні рівні спроможності органів влади забезпечувати належне проведення процедур і врахування екологічних зауважень. У підсумку, попри формальну транспозицію директив ЄС, фактичне застосування процедур ОВД і СЕО в Україні залишається вразливим до регуляторних послаблень, інституційних обмежень і практик, що можуть знижувати ефективність екологічної оцінки та участі громадськості.

III. Доступ до екологічної інформації та участь громадськості у процесі прийняття рішень (acquis, пов'язані з Оргуською конвенцією)

Рівень транспозиції acquis ЄС у сфері, пов'язаній з Оргуською конвенцією, в Україні оцінюється як загалом високий. Водночас ефективність імплементації залишається обмеженою та потребує подальшого вдосконалення.

В рамках «Екосистеми» - єдиної національної офіційної онлайн-платформи накопичення екологічної інформації, акумульовано значний обсяг екологічної інформації, яка включає, зокрема, реєстри з оцінки впливу на довкілля, стратегічної екологічної оцінки, а також реєстр інтегрованих дозвілів. Разом з тим, доступ до зазначених баз даних передбачає обов'язкову ідентифікацію та авторизацію за допомогою електронного підпису, що створює суттєві бар'єри для широкого доступу громадськості, зокрема для мешканців сільських територій. Запити на отримання екологічної інформації, як правило, оперативно обробляються на рівні центральних органів виконавчої влади. Водночас на регіональному та місцевому рівнях спостерігається значно нижчий рівень ефективності реагування.

Додатковим викликом є те, що Закон України від 2022 року щодо державної системи моніторингу довкілля та екологічної інформації, який забезпечує повну транспозицію відповідних положень acquis у сфері екологічної інформації, досі не набрав чинності. Його імплементація відкладена до припинення або скасування воєнного стану, що призводить до тривалого регуляторного вакууму.

Невиконаним залишається рішення Наради Сторін Орхуської конвенції щодо України у справі, яка зачепила усі три “стовпи” конвенції, і виконання якого потребуватиме внесення змін до ряду законодавчих актів України, зокрема, і до Закону України “Про угоди про розподіл продукції”, з питань доступу громадськості до текстів таких угод, як на етапі їх розроблення, так і на етапі після підписання, з питань місця процедури з оцінки впливу на довкілля у випадку передачі надр у користування на умовах угод про розподіл продукції, а також щодо права неурядових екологічних організацій оскаржувати рішення і дії органів державної влади та інвесторів, пов'язаних із угодами про розподіл продукції, в судах.

IV. Відповідальність за екологічну шкоду та протидія екологічній злочинності

Директива ЄС про екологічну відповідальність наразі не транспонована в національне законодавство України, що становить одну з ключових прогалин у сфері горизонтального екологічного законодавства. Існуюча в Україні система передбачає компенсацію екологічної шкоди виключно у грошовій формі без належного спрямування коштів на відновлення довкілля. Відшкодування екологічної шкоди здійснюється через змагальні судові процедури, де екологічна інспекція виступає позивачем. При цьому співвідношення між нарахованою та фактично відшкодованих державі шкодою становить приблизно 10:1.

Для повноцінної транспозиції Директиви необхідне комплексне реформування національної системи відповідальності за екологічну шкоду, яке включатиме внесення змін до значної кількості національних законів, а також прийняття ряду технічних нормативно-правових актів на основі відповідних положень законодавства ЄС.

Національне законодавство також не в повній мірі відповідає положенням Директиви про екологічні злочини (включаючи її попередню редакцію). Основні невідповідності стосуються відсутності кримінальної відповідальності юридичних осіб за екологічні злочини, хоча така відповідальність існує в інших сферах, обмеженого переліку екологічних кримінальних правопорушень, невідповідності ключових термінів, якими оперує законодавство ЄС та національне законодавство у цій сфері (зокрема, таких понять як «оселища», «охоронювані види», “спеціальні охоронювані території”, «екологічна шкода»), недостатньо розвинених процедурних механізмів боротьби із екологічною злочинністю.

Транспозиція оновленої Директиви про екологічні злочини вимагатиме суттєвих змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та пов'язаного законодавства. Окреме занепокоєння викликає встановлення в Національній програмі адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС) дуже віддалених строків впровадження для Оселищної та Пташиної директив. Зокрема, Програма відкладає прийняттям законодавчих рамок щодо територій Natura 2000 до 2030 року. Натомість повноцінна транспозиція Директиви про екологічні злочини є неможливою без попереднього перенесення у національне законодавство положень таких засадничими актів ЄС, як Пташина та Оселищна директиви.

Процедури для екологічних інспекцій в Україні регулюються рамковим Законом про державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності, який істотно обмежує їхню

ефективність. Зокрема, перевірки є надмірно зарегульованими, строки та інструменти реагування — обмеженими, а санкції за екологічні правопорушення — недостатньо стримувальними. Натомість, спеціалізована правова база для екологічного контролю фактично відсутня. Законопроект про державний екологічний контроль вже понад шість років залишається не прийнятим. Існуюча нормативна база може суттєво перешкоджати ефективній імплементації *acquis* ЄС, зокрема у сферах промислових викидів та запобігання промисловим аваріям.

У період воєнного стану планові перевірки дотримання суб'єктами господарювання вимог природоохоронного законодавства припинені, а позапланові здійснюються лише у виняткових випадках за погодженням відповідних центральних органів. На практиці протягом останніх років екологічні перевірки промислових об'єктів проводилися вкрай обмежено, навіть за наявності сигналів про серйозні порушення.

У поєднанні з відсутністю належної транспозиції Директиви про екологічну відповідальність та прогалинами у сфері екологічних злочинів це призводить до фактичної відсутності ефективних механізмів забезпечення дотримання екологічного законодавства.

V. Управління відходами

В червні 2022 року з метою імплементації Директиви 2018/851/ЄС (Рамкова директива про відходи) Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про управління відходами», який набрав чинності у липні 2023 року. Цей закон є основним національним актом, що адаптує ключові принципи директиви 2008/98/ЄС до українського законодавства. Прийнято ряд підзаконних актів, які деталізують механізми реалізації закону. Загалом прийнято 15 Постанов КМУ, 6 наказів Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, 1 наказ Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України та 5 наказів Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України.

Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 10.02.2025 № 263 «Про затвердження Правил технічної експлуатації полігонів, припинення експлуатації, рекультивациі та догляду за полігонами після припинення їх експлуатації» набирає чинності після закінчення воєнного стану, а Порядок розроблення програми контролю та моніторингу полігону та вимог до неї, який має затвердити Мінекономіки, ще навіть не розроблявся. Ці фактори гальмують повну адаптацію положень директиви та створюють ризики для досягнення екологічних цілей.

Проте на початок 2026 року в Україні так і не прийняті вузькопрофільні закони, що гальмує запровадження системи розширеної відповідальності виробника. Зокрема немає діючого спеціального закону, який би імплементавав директиву 2006/66/ЄС. Раніше було зареєстровано проект Закону України «Про батареї та акумулятори», проте законопроект готувався ще у 2019 році, до прийняття нового Закону «Про управління відходами». У лютому 2023 року його зняли з розгляду. Нового законопроекту наразі не зареєстровано, і системного регулювання поводження з батареями та акумуляторами на рівні національного законодавства досі немає. Розроблення законопроекту «Про батареї, акумулятори та відходи батарей та акумуляторів» заплановано на 2026 рік Планом заходів з реалізації Національного плану управління відходами на 2025–2033 роки.

З метою імплементації Директиви 2018/852/ЄС (відходи упаковки), скасована Регламентом (ЄС) 2025/40 у вересні 2023 року у Верховній Раді України було зареєстровано урядовий проєкт Закону «Про упаковку та відходи упаковки» № 10066. В жовтні 2023 року було зареєстровано два альтернативних проєкти законів № 10066-1 та № 10066-2. В липні 2025 року основний законопроєкт було відкликано у зв'язку з припиненням повноважень КМУ. 26 лютого 2026 року на сайті ВРУ оприлюднено інформацію про те, що Комітетом Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування продовжується робота над наближенням законодавства України до *acquis* ЄС у рамках подальшого розгляду законопроєктів № 10066-1 та № 10066-2 та напрацювання консолідованої редакції проєкту Закону України «Про пакування та відходи пакування».

Що стосується Директиви 2000/53/ЄС (транспортні засоби, що вийшли з експлуатації), то така теж не імплементована. Разом з тим в Україні діє Закон України «Про оброблення транспортних засобів, знятих з обліку», який регулює порядок утилізації автомобілів після завершення терміну експлуатації. Закон встановлює правила підготовки до переробки та повторного використання компонентів, обов'язки підприємств з утилізації та контроль за дотриманням вимог. Закон прийнято в 2013 році і в кінці 2024 року був приведений у відповідність з ЗУ «Про управління відходами». Таким чином, базові положення законодавства ЄС інтегровані у національне законодавство. Планом заходів з реалізації Національного плану управління відходами на 2025—2033 роки передбачено розроблення проєкту закону про транспортні засоби, зняті з експлуатації, відходи шин та масел (олив). Строк виконання 2026 рік.

Імплементация Директиви 2011/65/ЄС (RoHS — обмеження небезпечних речовин) відбулася через Постанову Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 року № 139, якою затверджено Технічний регламент обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні. Цей регламент визначає вимоги до виробників і імпортерів, порядок маркування продукції та контроль за дотриманням обмежень. Однак перелік речовини Додатку 2 Технічного регламенту не відповідає переліку, вказаному в Додатку II Директиви. Відтак варто проаналізувати Технічний Регламент на повну відповідність Директиві та внести відповідні зміни.

В жовтні 2019 року з метою апроксимації директиви 2018/849/ЄС (WEEE — відходи електричного та електронного обладнання) у ВРУ було зареєстровано проєкт Закону України «Про відходи електричного та електронного обладнання». Проте, такий законопроєкт ґрунтувався на нормах ще не прийнятого тоді ЗУ «Про управління відходами», а також проєкту закону «Про батареї та акумулятори». У лютому 2023 року його зняли з розгляду разом з проєктом закону «Про батареї та акумулятори». Новий законопроєкт наразі не напрацьовано, і системного регулювання поводження з ВЕЕО на рівні національного законодавства немає. Розроблення Проєкту закону про електричне та електронне обладнання та відходи електричного та електронного обладнання також заплановано на 2026 рік Планом заходів з реалізації Національного плану управління відходами на 2025—2033 роки.

Україна поки не імплементувала положення Регламенту (ЄС) 2024/1157, оскільки регламент є новим актом ЄС. Україна наразі гармонізує своє законодавство з Регламентом (ЄС) № 1013/2006 про перевезення відходів. Спеціалізованого нормативного акта, який би повністю відтворював механізми Регламенту № 1013/2006, наразі немає. Питання транскордонного перевезення відходів в Україні регулюється нормами екологічного та митного законодавства. Наближення здійснюється через положення Закон України «Про

управління відходами», а також підзаконні акти, зокрема Постанову Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2024 р. № 1067 «Про затвердження Порядку надання письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів та висновку на транскордонне перевезення відходів».

В листопаді 2024 року у Верховній Раді України було зареєстровано проєкт закону «Про управління відходами видобувної промисловості», спрямований на імплементацію положень директиви 2006/21/ЄС (відходи видобувної промисловості). Проєкт потребував усунення низки неузгодженостей, У червні 2025 року законопроєкт було відхилено та знято з розгляду. Станом на початок 2026 року спеціалізованого закону, який би комплексно регулював управління відходами видобувної галузі відповідно до вимог директиви, не прийнято, новий проєкт не напрацьовано.

01 червня 2021 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України», відповідно до якого забороняється безоплатне розповсюдження пластикових пакетів, крім біорозкладних та надтонких. У вересні 2021 року було зареєстровано проєкт Закону «Про обмеження виробництва та обігу пластикової продукції одноразового використання», який мав апроксимувати Директиву 2019/904/ЄС щодо зменшення впливу окремих пластикових виробів на довкілля. Однак його проєкт розроблявся ще до прийняття ЗУ «Про управління відходами». У вересні 2023 року Верховна Рада зняла даний законопроєкт з розгляду. Нового законопроєкту не зареєстровано, але у 2024 році Уряд анонсував підготовку оновленої версії. Планом заходів з реалізації Національного плану управління відходами на 2025—2033 роки передбачено розроблення проєкту закону про обмеження виробництва та обігу пластикової продукції одноразового використання на території України у 2026 році. Станом на початок 2026 року спеціалізоване законодавство, що повністю відповідає вимогам директиви 2019/904 відсутнє.

Що стосується апроксимації Директиви ЄС 1999/31/ЄС про захоронення відходів та Директива ЄС 2018/850 про внесення змін до Директиви 1999/31/ЄС про захоронення відходів, то обидві директиви в Україні повністю не впроваджені, але їх положення частково імплементуються і процес триває. Окремі норми вже відображені в законодавстві, наприклад, вимоги щодо сортування відходів, зменшення захоронення, екологічної безпеки полігонів тощо. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України прийняло наказ від 10.02.2025 № 263 «Про затвердження Правил технічної експлуатації полігонів, припинення експлуатації, рекультивації та догляду за полігонами після припинення їх експлуатації». Однак він набере чинності після закінчення воєнного стану. Відсутній також Порядок розроблення програми контролю та моніторингу полігону та вимог до неї. Відповідно до Плану заходів з реалізації Національного плану управління відходами на 2025—2033 роки його затвердження заплановано у 2026 році. Чи буде прийнято даний порядок вчасно і чи запрацює він з моменту прийняття, поки невідомо.

Також в Україні поки не встановлено цільових показників щодо зменшення обсягів захоронення побутових відходів на полігонах та зменшення обсягів захоронення побутових відходів, що біологічно розкладаються на полігонах. Розроблення і подання Кабінету Міністрів України законопроєкту щодо внесення змін до Закону України «Про управління відходами» заплановано на 2027 рік. Негативно впливає на зменшення захоронення і відсутність спеціальних законів та цільових показників щодо збирання, підготовки до повторного використання та рециклінгу або іншого відновлення відходів.

Якщо говорити про реалізацію законодавства в сфері управління відходами, то чинною є Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р. На виконання Стратегії 20 лютого 2019 р. Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження № 117-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року».

27 грудня 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження № 1353-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року» та скасував Національний план управління відходами до 2030 року. Окремим розділом Нацплану є програма Запобігання утворенню відходів до 2033 року та Зменшення захоронення біовідходів.

На підставі Національного плану до кінця 2025 року мали бути розроблені та затверджені регіональні плани управління відходами для кожної області. Однак станом на кінець березня 2026 року затверджені регіональні плани управління відходами на основі чинного Національного плану мають лише 9 областей з 24, ще 3 мають регіональні плани, затверджені на основі Національного плану управління відходами до 2030 року. Проекти регіональних планів ще 10 областей і м. Київ перебувають на різних стадіях розроблення. Луганська та Донецька області не мають можливості розробити РПУВ через часткову окупацію їх територій та ведення воєнних дій. Протягом року після прийняття регіональних планів кожна територіальна громада на їхній основі повинна напрацювати та затвердити місцеві плани управління відходами. Процес державного планування управління відходами в Україні мав бути завершений до кінця 2026 року. Однак без затвердженого регіонального плану своєї області громади не мають можливість розпочати роботу над розробленням місцевих планів управління відходами.

VI. Промислові викиди

Директива про промислові викиди частково транспонована в національне законодавство України Законом України “Про інтегроване запобігання і контроль промислового забруднення”. Також створено відповідних департамент в Міністерстві економіки, довкілля та сільського господарства України та електронну он-лайн систему для подачі заяв та видачі інтегрованих дозвіллевих дозволів. Водночас закон передбачає тривалий перехідний період, зокрема існуючі установки повинні привести свою діяльність у відповідність до нових вимог та отримати інтегрований дозвіл до серпня 2029 року. Нові установки зобов’язані отримувати інтегрований дозвіл до початку діяльності, однак жодна нова установка досі не звернулася до дозвільного органу і жоден інтегрований дозвіл на разі не виданий.

Технічні вимоги щодо великих спалювальних установок (LCP), установок із використанням органічних розчинників, виробництва діоксиду титану, а також середніх спалювальних установок (MCP) у національне законодавство досі не транспоновані. Таким чином, у разі подання заяви на отримання інтегрованого дозвілу новою установкою, він буде виданий на основі національних нормативів гранично допустимих викидів, які не узгоджені з *acquis* ЄС. Єдиним сектором, де технічні вимогами є транспонованими, є спалювання та сумісне спалювання відходів, однак відповідна інфраструктура в Україні практично відсутня, а відтак реальне застосування таких вимог залишається дуже обмеженим.

Висновки щодо найкращих доступних технологій та методів управління (BAT) у жодній із горизонтальних чи секторальних сфер не затверджені на національному рівні. Відповідно до чинного законодавства, навіть після їх прийняття вони застосовуватимуться до існуючих установок лише через чотири роки після завершення воєнного стану. Відтак реальне застосування технічних вимог до експлуатації найбільших забруднювачів, пов'язаних із найкращими доступними технологіями та методами управління, відкладене на невизначений строк. Робота з транспонування оновленої Директиви (ЄС) 2024/1785 наразі ще не розпочалася.

В Україні створено законодавчу основу для функціонування національного реєстру викидів та перенесення забруднювачів, і відповідний національний реєстр формально функціонує. Водночас його ефективність є суттєво обмеженою. Зокрема, у зв'язку із запровадження в Україні воєнного стану подання суб'єктами господарювання звітів про викиди та відходи є добровільним. Через це в 2024 році лише частина зобов'язаних операторів подали відповідні звіти, а у 2025 році кількість поданих звітів іще більше скоротилася. Функціонал національного реєстру викидів та перенесення забруднювачів не відповідає вимогам Протоколу ЄКООН про реєстри викидів та перенесення забруднювачів та відповідним вимогам acquis ЄС, зокрема в розрізі даних, які збираються, та можливостей реєстру щодо обробки та сортування таких даних. Окреме занепокоєння викликає факт обмеженого доступу до даних Національного реєстру викидів та перенесення забруднювачів, який розміщений на он-лайн платформі Екосистема, а відтак вимагає використання електронного підпису для проходження процедур ідентифікації та авторизації.

VII. Зміна клімату

Паризька кліматична угода в рамках Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (РКЗК ООН) створила юридично обов'язкову, універсальну міжнародну структуру з механізмом прозорості та підзвітності. У цьому контексті країни повинні підготувати та впровадити Національно визначений внесок через кліматичну (та енергетичну) політику та стратегію, що відповідають структурі кліматичної та енергетичної політики ЄС.

В Україні існують як національна кліматична стратегія, так і рамковий кліматичний закон. Вони прийняті у 2024 році та розроблені з метою відповідності вимогам Європейського Союзу

У жовтні 2024 року Верховна Рада ухвалила рамковий кліматичний закон, який встановлює правові засади кліматичної політики, прагнучи досягти кліматичної нейтральності до 2050 року. Ухвалений Закон України «Про основні засади державної кліматичної політики» закріплює принципи кліматичного врядування, визначає мету досягнення кліматичної нейтральності, передбачає розробку кліматичних стратегій, створення міжвідомчих координаційних механізмів.

Існує національна кліматична Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року. Вона визначає загальний напрям державної політики, охоплює як скорочення викидів, так і адаптацію до зміни клімату, а також передбачає інтеграцію кліматичних цілей у різні сектори економіки. Додатково Україна розробила Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року, що є типовим інструментом для країн ЄС. У цьому документі встановлено цілі та заходи до

2030 року у п'яти ключових вимірах: декарбонізація, енергоефективність, енергетична безпека, внутрішній ринок енергії та наукові дослідження. Серед основних цілей НПЕК, зокрема: скорочення викидів парникових газів на 65% порівняно з рівнем 1990 року; досягнення 27% частки відновлюваних джерел енергії у загальному кінцевому енергоспоживанні; поглиблення диверсифікації джерел і шляхів постачання енергоресурсів не більше 30% від одного постачальника; первинне споживання енергії не більше 72,224 млн т н.е., кінцеве споживання енергії 42,168 млн т н.е. (т н.е. - тонна нафтового еквівалента). Україна розробила НПЕК відповідно до вимог Регламенту (ЄС) 2018/1999.

Крім того, Україна має довгострокову Стратегію низьковуглецевого розвитку до 2050 року, яка окреслює сценарії трансформації економіки з урахуванням кліматичних цілей, а також секторальні політики (енергетика, транспорт, аграрний сектор), де поступово інтегруються кліматичні норми.

Варто згадати, що система моніторингу, звітності та верифікації (МЗВ) викидів парникових газів була запроваджена ще у 2021 році, проте у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану, зобов'язання у сфері моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів стали добровільними на період з 2021 по 2023 роки. Закон № 4187 відновив обов'язковий моніторинг та дозволив операторам не подавати звіт за 2021, 2022 та 2023 звітні роки. За звітний 2024 рік оператор має право подати звіт до кінця 2025 року.

Загалом кліматична та енергетична політика України відповідає рамкам ЄС за своєю логікою та цілями, зокрема щодо досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року, розвитку системи моніторингу і звітності, однак така відповідність є частковою, оскільки національне регулювання має переважно рамковий характер і ще не забезпечує повної імплементації ключових інструментів ЄС, зокрема системи торгівлі викидами, чітких механізмів досягнення цілей і ефективної системи контролю, що свідчить про перебування України на етапі подальшої гармонізації з *acquis* ЄС.

Інтеграція кліматичної політики в інші сектори в Україні забезпечується насамперед через принцип «мейнстримінгу клімату», закріплений у стратегічних і програмних документах. Це означає, що кліматичні цілі мають враховуватися при формуванні політик у сфері енергетики, транспорту, промисловості, сільського господарства, будівництва та просторового планування. Практично це реалізується через Національний план з енергетики та клімату до 2030 року, який інтегрує енергетичні та кліматичні цілі, а також через включення кліматичних аспектів у державні та місцеві програми розвитку, документи державного планування та процедури стратегічної екологічної оцінки (СЕО), де оцінюються наслідки для клімату і визначаються заходи з пом'якшення та адаптації. Водночас така інтеграція часто має декларативний характер і залежить від якості конкретних документів та інституційної спроможності органів влади.

29 жовтня 2025 р. на сайті Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату опублікували Дворічний звіт про прозорість (BTR) України, який країна підготувала у рамках виконання зобов'язань за Паризькою угодою. Документ підготовлено у рамках виконання зобов'язань України за Паризькою угодою та відповідно до вимог розширеної рамки прозорості (Enhanced Transparency Framework, ETF). BTR є одним з ключових інструментів, завдяки якому країни-учасниці Паризької угоди демонструють

свої зусилля у скороченні викидів парникових газів, адаптації до зміни клімату та підтримці сталого розвитку.

Особливість першого ВТР України полягає в тому, що він охоплює період активної трансформації кліматичної політики країни попри умови повномасштабної війни Росії проти України. Зокрема, у звіті висвітлено: дані про викиди парникових газів та їх поглинання до 2023 року; політики і заходи України у сфері кліматичної політики та адаптації до змін клімату; виклики та можливості, з якими стикається країна, зокрема в умовах повномасштабного вторгнення Росії та повоєнного відновлення.

29 жовтня 2025 року Кабінет Міністрів України схвалив Другий Національно визначений внесок (НВВ2) України до Паризької угоди. Другий Національно визначений внесок був підготовлений на основі моделювання довгострокових сценаріїв розвитку економіки України, перспективного енергетичного балансу та динаміки викидів парникових газів. До обговорення НВВ2 були широко залучені зацікавлені сторони урядові установи, місцеві органи влади, бізнес-сектор, громадськість та міжнародні партнери.

Оновлене кліматичне зобов'язання України до Паризької угоди визначає вагому роль адаптації до зміни клімату, справедливої трансформації, та збереження біорізноманіття у впровадженні кліматичної політики України до 2035 року. Цей крок є свідченням того, що навіть в умовах повномасштабної війни Україна не відмовляється від кліматичних зобов'язань, а навпаки враховує виклики, спричинені війною, й закладає основу для зеленого відновлення та інтеграції з європейською кліматичною політикою.

В Україні наразі функціонує лише екологічний податок, ставка податку залишається відносно низькою, хоча й зросла з 10 до 30 грн за тону CO₂. Разом із тим передбачено поступове підвищення ставки до 2029 року вона має зрости у вісім разів, що може стати стимулом для підприємств задалегіть інвестувати в більш екологічні технології.

Адміністративна спроможність України у сфері кліматичної політики на національному рівні загалом сформована, однак залишається обмеженою з точки зору практичної імплементації складних інструментів *acquis* ЄС. На місцевому рівні адміністративна спроможність є значно нижчою і нерівномірною. У більшості громад відсутні спеціалізовані підрозділи або фахівці з кліматичної політики, а відповідні питання не інтегровані системно у місцеве планування та управління. Обмежені кадрові та фінансові ресурси, а також відсутність налагоджених механізмів моніторингу і реалізації кліматичних заходів створюють суттєві ризики для виконання як національних зобов'язань, так і вимог кліматичного *acquis* ЄС.

У короткостроковій перспективі зусилля держави спрямовані на розвиток системи МЗВ (моніторинг, звітність та верифікація), підготовку нормативної бази для запуску системи торгівлі викидами, а також інституційне та кадрове підсилення, зокрема через навчання і цифровізацію. У середньостроковій перспективі передбачено запуск СТВ (система торгівлі квотами на викиди) парникових газів, розширення регулювання на додаткові сектори, розвиток політик у сфері землекористування та поглинання викидів, а також посилення ролі органів місцевого самоврядування. Тож, подальший прогрес залежить від системного зміцнення інституційної спроможності, передусім на місцевому рівні, та переходу від планування до повноцінного виконання кліматичної політики.

VIII. Охорона природи

В наближенні національного законодавства до Директиви Європейського Парламенту і Ради 2009/147/ЄС про збереження диких птахів та Директиви Ради 92/43/ЄЕС про охорону природних оселищ та дикої фауни і флори прогрес майже не відбувається. Станом на 2026 рік законопроект № 4461 від 04.12.2020 «Про території Смарагдової мережі» не прийнято, відправлений на повторне перше читання у 2021 році. У березні 2026 року в межах проекту ConNaturLIFE Ukraine було розроблено новий законопроект про території збереження — з метою імплементації положень Пташиної та Оселищної Директив щодо територіальної охорони. Водночас, згідно з останнім проектом Національної програми з імплементації *acquis* ЄС, транспозицію цих директив відкладено до 2030 року.

Відповідно до планів імплементації встановлення суворого режиму захисту видів, зазначених у Додатку IV Оселищної Директиви є можливим на територіях Смарагдової мережі, які перекриваються з територіями природно-заповідного фонду, а саме в заповідних зонах, статистичні дані щодо площі яких не встановлені, оскільки такі дані не входять в моніторинг стану ПЗФ України. На територіях Смарагдової мережі, які не мають статусу ПЗФ такий суворий режим охорони не здійснюється. Якщо вважати, що термін під суворою охороною означає обмеження у будь-якій діяльності на визначеній території, то в Україні площа природних заповідників та заповідних урочищ становить 302,277 тис. га, або 0,5% від території держави. Крім того до цієї категорії можна віднести заповідні зони національних природних парків, біосферних заповідників, регіональних ландшафтних парків тощо. Окремий облік площ таких зон не ведеться.

Жоден об'єкт Смарагдової мережі в Україні на національному рівні досі офіційно не затверджено, види дикої флори і фауни та природні оселища перебувають під загрозою зникнення через воєнні дії та господарську діяльність. Існують випадки, коли запропоновані території були знищені внаслідок реалізації різних проєктів (через вітрові парки в Карпатах Полонина Руна та прилеглі гірські масиви, військовий меморіал у Київській області тощо). Інвентаризація та картування типів природних оселищ і біорізноманіття виконується фрагментовано не на всій території України. Частина роботи була проведена в рамках розроблення Смарагдової мережі, однак вона не трансформована у юридично обов'язкову систему типу Natura 2000. Потенційні території спільного значення SCI та спеціальні охоронювані території SPA існують, але жодна з них не має офіційного статусу в національному законодавстві, і відсутня інституційна структура для їх управління. Система моніторингу природоохоронного статусу оселищ і видів є фрагментованою та нестандартизованою. Дані збираються різними суб'єктами без належної координації, що не дозволяє здійснювати звітування відповідно до вимог ЄС.

Управління та менеджмент територій Смарагдової мережі частково можливі на територіях ПЗФ, які мають перекриття зі Смарагдовими територіями. Менеджмент план створений для 1 території Смарагдової мережі на території Пирятинського національного природного парку.

Планування та розвиток інфраструктури (включаючи відновлювану енергетику, зокрема гідро- та вітроенергетику, а також туризм) не повністю відповідають відповідному законодавству ЄС (охорона природи), кумулятивний вплив на території з високою природною цінністю не враховується. Процедури ОВД часто застосовуються формально, а

кумулятивні впливи належним чином не оцінюються, особливо у проектах відновлюваної енергетики.

Для боротьби з незаконним вбивством птахів та інших суворо охоронюваних видів існують відповідні нормативні положення, однак їх виконання є слабким. Незаконне знищення триває через обмежений контроль та недостатність ресурсів. Діючої «загальної системи захисту всіх видів диких птахів зі спеціальною підкатегорією птахів, на які ведеться полювання та заборони певних видів ловлі/забою птахів» (відповідно до планів імплементації Пташиної Директиви) немає. Оскільки виконання цього завдання можливе лише за умов створення мережі природоохоронних територій, затвердження на національному рівні Смарагдової мережі, оскільки саме вона передбачає створення мережі територій для збереження птахів та збереження територій важливих для міграції.

Станом на зараз відсутні закони, які б імплементували Регламент (ЄС) 2024/1991 Європейського Парламенту та Ради від 24 червня 2024 року про відновлення природи та внесення змін до Регламенту (ЄС) 2022/869; Директиву Ради 1999/22/ЄС про зоопарки; Регламент Ради ЄС № 3254/91 про капкани (leghold traps); Регламент Ради ЄС № 338/97 щодо Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES). Розроблення відповідних законопроектів за даними Мінекономіки заплановано у 2026 році. Спроможність щодо застосування CITES є обмеженою та фрагментованою. Повноваження розподілені між різними органами, координація слабка, а інспекційна система недофінансована та має нестачу персоналу. Разом з тим, розроблено законопроект щодо продукції з тюленів та тюлень, а також прийнято підзаконні акти, спрямовані на впровадження вимог Регламенту (ЄС) № 1143/2014 про інвазійні чужорідні види та заплановано впровадження Порядку віднесення видів до інвазійних.

ІХ. Охорона вод

Стан наближення законодавства до: Директиви 2000/60/ЄС (Рамкова водна директива), Директиви 2008/56/ЄС (Рамкова директива морської стратегії), Директиви 91/676/ЄС (Нітратна директива).

У сфері управління водними ресурсами України наявний комплекс взаємопов'язаних системних проблем, що свідчать про недостатню ефективність існуючої моделі управління. Зокрема, спостерігається відсутність комплексного басейнового підходу до управління та належного моніторингу стану вод і річкових басейнів, що ускладнює прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Суттєвими викликами залишаються забруднення поверхневих вод, дисбаланс використання водних ресурсів, зокрема їх надмірне залучення для потреб зрошення, а також деградація водних екосистем, зумовлена інтенсивним сільськогосподарським використанням територій, включаючи надмірне розорювання басейнів, застосування агрохімікатів та знищення природних ландшафтів. Негативні тенденції проявляються також у зникненні малих річок і водних джерел, зневодненні територій та загальному зниженні водоресурсного потенціалу. Додатковим фактором впливу є недостатній рівень реалізації заходів з адаптації річкових басейнів до змін клімату. Окрему загрозу становлять наслідки воєнних дій, які призводять до забруднення вод, пошкодження річкових басейнів та знищення водних екосистем.

Сукупність зазначених проблем свідчить про необхідність впровадження інтегрованого підходу до управління водними ресурсами та посилення екологічної складової державної політики.

Центральним елементом водної політики залишається Водна рамкова директива 2000/60/ЄС, процес впровадження якої перейшов у стадію реалізації Планів управління річковими басейнами на 2025-2030 роки. Офіційне затвердження цих планів для всіх дев'яти районів річкових басейнів у листопаді 2024 та січні 2025 років стало формальною перемогою, що завершила перший шестирічний цикл планування за європейським зразком. Однак детальний огляд доказової бази цих планів виявляє системну проблему – гострий дефіцит репрезентативних даних. Оцінка екологічного та хімічного стану водних масивів у ПУРБ значною мірою спирається на історичну інформацію або результати моніторингу, що охоплюють лише близько 5 % масивів поверхневих вод, відповідно до даних, поданих в документі “ЄС для довкілля в країнах Східного партнерства: водні ресурси та екологічні дані (2024). Записка про перші українські плани управління річковими басейнами”¹. Це ставить під сумнів об'єктивність визначення екологічного статусу та адекватність запланованих заходів реальному антропогенному тиску.

Варто зазначити, що у реалізації планів управління річковими басейнами існують проблеми, зокрема у частині відсутності закріпленої у законодавстві відповідальності за невиконання планів заходів, передбачених ПУРБ. Крім того, плани управління не враховуються у планах розвитку та відновлення на усіх рівнях виконавчої влади. Найбільш яскравою дана проблема спостерігається на регіональному та місцевому рівнях. Іншою проблемою є відсутність повної незалежності басейнових рад, що задумувались як майданчик для обговорення та прийняття рішень щодо охорони вод та використання водних ресурсів окремо від органів виконавчої влади. Басейнові ради на сьогоднішній день мають проблеми із доступом громадськості до участі у них, а також неспроможні надавати незалежну оцінку здійснюваним заходам, передбаченим в планах управління річковими басейнами,.

Економічний аспект Водної рамкової директиви, викладений у дев'ятій статті, є найбільш інертною зоною. Принцип відшкодування витрат на водні послуги, що включає екологічні та ресурсні витрати, досі не інтегрований у національну систему тарифоутворення. Хоча Україна планує синхронізувати статистичну звітність із вимогами Євростату до кінця 2026 року, реальний механізм врахування екологічної шкоди в економічних моделях водокористування не функціонує. Без впровадження дієвого фінансового інструментарію реалізація програм заходів є неможливою виключно коштом державного бюджету.

Нітратна директива 91/676/ЄЕС перебуває у стані часткового узгодження, адже наявність методики визначення вразливих зон не забезпечує їхнього реального виділення. Основною перешкодою є відсутність системного моніторингу підземних вод, відновлення якого відбулося лише у 2026 році. Дифузне забруднення від сільськогосподарських джерел залишається одним із найбільших тисків на водні екосистеми, проте Кодекс належної сільськогосподарської практики досі має рекомендаційний характер. Без впровадження механізмів контролю та фінансових стимулів для аграріїв цей документ не здатний

¹ https://davr.gov.ua/files18/Conclud-note_RBMPs_UA.pdf

змінити ситуацію із перевищенням вмісту нітратів у підземних водах, яке у деяких регіонах виявляється у кожній другій пробі з приватних криниць.

Технологічна відсталість системи збору та обробки даних є ще одним бар'єром на шляху до інтеграції в інформаційний простір ЄС. Створення єдиної інформаційної системи «Державний моніторинг вод» та забезпечення прозорого доступу громадян до даних у режимі реального часу є обов'язковими вимогами, які наразі виконуються лише фрагментарно. Існують проблеми також із повнотою даних у державному водному кадастрі, що унеможливує ефективне та достовірне формування і реалізацію державної політики. Офіційні інформаційні ресурси не забезпечують необхідного рівня деталізації.

Рамкова директива про морську стратегію 2008/56/ЄС формально є однією з найбільш узгоджених у законодавчому плані, проте її фактичне виконання паралізоване безпековою ситуацією. Мінування акваторій Чорного та Азовського морів унеможливує проведення регулярного моніторингу, без якого оцінка доброго екологічного стану за 11 дескрипторами є неможливою. Подальші плани України щодо оновлення Морської природоохоронної стратегії та перегляду програм заходів на 2025-2030 роки залишатимуться теоретичними розробками до моменту відновлення безпечного доступу до відкритих частин морів. Ключовим технічним завданням тут залишається узгодження термінології та категорій забруднення з дескрипторами ЄС, що має відбутися незалежно від безпекових умов.

Варто звернути увагу і на те, що робота з дослідження впливу воєнних дій на забруднення вод ведеться в обмеженому обсязі. Основним бар'єром є фізична неможливість регулярного моніторингу в зонах активних бойових дій та на прифронтових територіях через замінування берегових ліній і постійну загрозу обстрілів. Окрім небезпеки для дослідників, існуюча лабораторна мережа стикається з дефіцитом обладнання для фіксації специфічних хімічних сполук, що потрапляють у воду внаслідок детонації боєприпасів та руйнування промислових об'єктів. Більшість досліджень мають локальний або епізодичний характер, часто ініціюються окремими волонтерськими групами чи міжнародними організаціями, а не є частиною єдиної державної стратегії екологічного моніторингу. Такий дефіцит даних перешкоджає розробці ефективних планів відновлення водних екосистем та очищення підземних горизонтів.

Відтак посилення прозорості, залучення громадськості до впровадження та реалізації водної політики, забезпечення ефективності збору та повноти даних щодо стану водних об'єктів та безкомпромісне дотримання екологічних стандартів при відбудові інфраструктури мають стати пріоритетами на найближчі роки.

Х. Збереження лісів, лісова політика

У сфері охорони лісів в Україні відзначаються протилежні тенденції, як позитивні, так і негативні.

Відповідно до діючого законодавства, в Україні процедуру оцінки впливу на довкілля проходять усі суцільні та поступові рубки головного користування та суцільні санітарні рубки на площі понад 1 гектар; усі суцільні санітарні рубки на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду. Протягом кількох останніх років у Верховній Раді України

неодноразово реєструвались законопроекти, основною метою котрих було скасування ОВД для суцільних санітарних рубок площею понад 1 га. ОВД для суцільних санітарних рубок у була запроваджена у зв'язку із тим, що цей вид рубок знайшов широке застосування як основний спосіб ведення лісового господарства у багатьох державних лігоспах ресурсно багатих областей, мав масове поширення, зокрема, у Карпатському регіоні, а також на рівнині в лісах з найбільш господарсько цінними породами (наприклад, дубових) із відповідно масштабними негативними екологічними, соціальними наслідками і економічними наслідками (поширення ерозії, паводків і повеней у горах, втрата лісового покриву як середовища існування видів, протестами місцевих мешканців, збільшенням крадіжок деревини під виглядом неліквідної тощо). Завдяки комплексному підходу, котрий включав, зокрема, і оцінку впливу на довкілля, вдалося знизити гостроту проблеми в усіх трьох вимірах. Спробу скасувати ОВД для таких рубок загрожують відновленням корупційних і шкідливих для природи і лісів практик господарювання.

Одним із наріжних каменів лісової політики ЄС є Лісова стратегія ЄС до 2030 року.

Серед її заходів передбачено:

- Збереження пралісів і старовікових лісів
- Відновлення лісів і заліснення.

У питанні збереження пралісів і старовікових лісів спостерігаються протилежні тенденції:

- з одного боку, щороку зростає кількість об'єктів природно-заповідного фонду, створених для захисту пралісів і старовікових лісів. Проте, такі об'єкти створюються, переважно, на базі пралісів і старовікових лісів, виявлених і погоджених протягом періоду з моменту затвердження змін до Лісового кодексу України Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів (2017 - 2018 роки).
- З іншого боку, з моменту створення ДП "Ліси України" як єдиного постійного користувача державних лісів України, процес погодження належності лісів до категорії пралісів, квазіпралісів і природних лісів різко уповільнився. З'явилися спроби відмовитись від зобов'язань і погоджень, наданих підприємствами, правонаступниками котрих є ДП "Ліси України".
- У 2025 році вперше в історії лісового господарства України мало місце кричуще порушення законодавства України внаслідок надання дозволу на проведення рубки і подальшої рубки пралісу під будівництво дороги на полонину Руна у Закарпатській області. Факти, пов'язані із цією рубкою, свідчать про цілеспрямоване нехтування положеннями законодавства і спробами незаконно приховати статус відповідних пралісових ділянок. На жаль, така ж загроза сьогодні існує і щодо інших пралісів і старовікових лісів на територіях, де присутні значні бізнес інтереси великого капіталу або лісокористувача.
- Прогресу досягнення щодо надання статусу лісів самозалісненим земельним ділянках на території, переважно, закинутих сільськогосподарських угідь. Станом на 2025 рік в Україні нараховується близько 2 млн. га самозаліснених земель. Практично на всі ці ділянки подано клопотання від органів Державного агентства лісових ресурсів України або підприємств-лісокористувачів із сфери його відповідальності. Станом на кінець 2025 року погоджено переведення 88 тис. га земель лісові із забезпеченням відповідного режиму користування і охорони.

Висновки

Затримки у законодавчому процесі та низький рівень пріоритетності екологічних питань на державному рівні призвели до відсутності цілої низки законодавчих та відповідних підзаконних нормативно-правових актів, а відтак механізмів та інструментів впровадження європейських екологічних стандартів в Україні.

Серед ключових проблем, які гальмують євроінтеграційні процеси та впровадження реформ в сфері охорони довкілля та зміни клімату в Україні є:

- Ліквідація Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.
- Затягування строків прийняття вузькопрофільних законів, що не дозволяє впровадити в повній мірі європейські принципи та інструменти охорони довкілля.
- Відтермінування дії прийнятого законодавства до закінчення воєнного стану.
- Відкат реформ через впровадження Урядом експериментальних проєктів.
- Відсутність дієвої системи державного екологічного моніторингу та контролю.
- Відсутність належного рівня санкцій за порушення екологічного законодавства.

Підсумовуючи стан імплементації *acquis* ЄС у сфері охорони вод, можна констатувати, що практична імплементація європейського законодавства обтяжена внутрішніми суперечностями та ресурсною недостатністю. Реалізація вимог Європейського Союзу вимагає принципово нової якості державного управління та ефективної інституційної спроможності.

3. Як працює робоча (переговорна) група щодо підготовки переговорних позицій України під час переговорів з Європейським Союзом у сфері охорони довкілля: склад групи, мета, завдання, принципи роботи

Робоча (переговорна) група з питань довкілля та зміни клімату (що функціонує в межах Кластера 4 «Зелений порядок денний та стале з'єднання») є ключовим технічним органом, відповідальним за підготовку позиції України до офіційних перемовин про вступ до Європейського Союзу.

Станом на 2026 рік, після завершення скринінгу законодавства та формування переговорної архітектури (згідно з постановами КМУ 2024-2025 років), робота групи спрямована на імплементацію вимог **Розділу 27 «Довкілля та зміна клімату»**.

Мета робочої групи

Підготовка та затвердження переговорних позицій України, які забезпечать:

- Максимально швидке відкриття та закриття переговорів з ЄС за Розділом 27.
- Узгодження українського екологічного законодавства з правом ЄС (*acquis communautaire*).
- Захист національних інтересів під час перехідних періодів.

2. Завдання групи

- **Аналіз відповідності:** Порівняння чинного законодавства України з правом ЄС (на основі скринінгових звітів Єврокомісії).

- **Розробка переговорних позицій:** Формування офіційних документів, що визначають готовність України до прийняття вимог ЄС у сферах:
 - Якості повітря.
 - Управління відходами.
 - Якості води.
 - Промислового забруднення.
 - Хімічних речовин та шумового забруднення.
 - Захисту природи (біорізноманіття).
- **Визначення перехідних періодів:** Обґрунтування часу, необхідного для повної імплементації складних директив (наприклад, щодо промислових викидів).
- **Планування:** Розробка дедлайнів для прийняття євроінтеграційних актів

Склад групи: Робоча група є міжвідомчою та включає представників різних секторів для забезпечення комплексного підходу: Координатор: Представники Міндовкілля (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України) (тепер Мінекономіки). Учасники: Представники Офісу Віцепрем'єра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, профільних міністерств (Мінекономіки, Міненерго), Верховної Ради. Експерти: Залучення неурядових організацій (наприклад, «ОПОРА», «Екодія»), бізнес-асоціацій та міжнародних партнерів для аналітичної підтримки.

Принципи роботи

- **Інклюзивність:** Залучення стейкхолдерів (бізнесу, ГО) до обговорення позицій.
- **Орієнтація на результат:** Чітка відповідність стандартам ЄС (адаптація, а не просто копіювання).
- **Регулярність:** Проведення регулярних засідань для обговорення Draft Common Positions (DCP) від ЄС.
- **Синхронізація:** Узгодження позицій з іншими групами в межах Кластера 4 (транспорт, енергетика)